

**CONTRIBUȚII PRIVIND INTRODUCEREA ÎN CULTURĂ
A UNOR TAXONI NOI PENTRU ȚARA NOASTRĂ
CU APRECIEREA VALORICĂ PE SCARA 1-10,
ÎN CONDIȚIILE GRĂDINII BOTANICE DIN IAȘI
VIDRAȘCU PROFIRA*, M. MITTIUC**, L.C. VIDRAȘCU*****

Key words: rare taxons

Abstract: This work presents the behaviour of some annual and perennial taxons (species and sorts belonging of the *Chrysanthemum* L. genus) cultivated for the first time in Romania in the Collection of the Botanical Garden of Iași, since 1989. There are studied 14 species and 168 sorts of chrysanthemum, 128 of them new obtained in Iași (table 1). The table 2 presents the correlation of biological qualitative indices for taxons.

Grădinile botanice ocupă un rol prioritar în acțiunea de adunare și grupare în colecții a plantelor de interes științific și estetic.

Lucrarea prezintă observațiile noastre privind comportamentul unor taxoni aparținând genului *Chrysanthemum* L., în sectorul ornamental al Grădinii Botanice din Iași. Taxonii descriși intrinesc calități ornamentale, cu posibilități largi de întrebuințare: flori tăiate, aranjamente florale, ornarea grădinilor și parcurilor, ornarea stâncăriilor, cultura în vase și dirijarea lor în forme de cultură neconvenționale.

Colecția Grădinii Botanice din Iași, în cadrul căreia sunt incluși taxonii prezentați în lucrare, numără 454 taxoni cultivați ca plante anuale și perene.

Material și metoda de lucru

Am urmărit comportamentul unui număr de 182 taxoni anuali și pereni introduși în cultură pentru prima dată în țara noastră, înmulțiți atât pe cale sexuală cât și pe cale vegetativă și cultivați în condițiile pedoclimatice ale Grădinii Botanice din Iași. Concomitent s-a urmărit corelarea indicilor biologici calitativi în aprecierea valorii taxonilor noi introduși în cultură, pe scara 1-10.

*Grădina Botanică „Anastaze Fău” Iași
**Universitatea „Al.I. Cuza” Iași
***S. C. V Systems S.R.L.

Rezultate și interpretări

Datele asupra posibilității de înmulțire, caracteristica calităților decorative care includ: perioada de înflorire, talia taxonilor, coloritul inflorescențelor, modul de utilizare și rezistența la boli sunt prezente în tabelul 1.

Corelarea indicilor biologici calitativi în aprecierea taxonilor pe scara 1-10 este redată în tabelul 2.

Concluzii

- Sunt descrise și cultivate pentru prima dată în România, 14 specii de crizanteme, în condițiile climatice specifice Grădinii Botanice din Iași.

- S-a introdus în cultură pentru prima dată în țară, din anul 1989, specia *Chrysanthemum indicum* L.- forma spontană.

- Sunt descrise 40 soiuri noi de crizanteme introduse în țara noastră și 128 de soiuri de crizanteme obținute prin metode de selecție și hibridare.

- Se evidențiază specificitatea taxonilor urmăriți, privind rezistența lor la factorii virulenți ai fitopatogenilor identificați la nivelul colecției.

- Comportamentul taxonilor luați în studiu prezintă diferențe esențiale în raport cu specificitatea lor la toți indicii analizați.

- S-a stabilit corelarea indicilor biologici calitativi în aprecierea taxonilor descriși pe scara valorică 1-10.

Bibliografie

1. Grisvard P. et al., 1967 – Le bon jardinier. Encyclopedie horticole, t. I, II, Edit. La Maison Rustique, Paris
2. Hegi G., 1931 – Illustrierte Flora von Mittel-Europa, Band VI-2, Munchen
3. Nyarady E. I., 1964 – Compositae, în Flora RPR, Ed. Acad., t. IX, București
4. Ohwi J., 1965 – Flora of Japan
5. Vidrașcu Profira, 1984 – Comportamentul unor soiuri de crizanteme din colecția Grădinii Botanice Iași, 150 de ani de la înființarea Muz. Ist. Nat., Iași
6. Vidrașcu Profira, 1990 – Specii de crizanteme recent introduse în colecția Grădinii Botanice Iași, Cercet. Agr. în Moldova, vol. 3
7. * * *, 1961 – Flora URSS, vol. 26, Acad. de Șt. a URSS, Leningrad
8. * * *, 1976 – Flora Europaea, vol. 4, Tutin T.G. et colab., Cambridge

EVIDENȚIEREA CARACTERELOR NOTABILE LA TAXONII STUDIATI

Tabelul 1.

Denumirea taxonului	Originea	Forma biologică	Înmulțirea	Perioada de înflorire la lași	Talia	Culoarea	Rezistența la		Modul de utilizare
							Boli	Dăunători	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Specii de crizanteme									
<i>Chrysanthemum X spectabile</i> (Lilja) Arvid <i>Milsoň</i> (Ch.carinatum x Ch.coronarium)	Maroc	o	semințe	iulie-sept.	întă	bicolor	F.R.	F.R.	Grupuri izolate, platbande și flori tăiate
<i>Chrysanthemum multicaule</i> Desf.	Maroc	o	semințe	iunie-sept.	medie	galben	F.R.	F.R.	Grupuri izolate, platbande și flori tăiate
<i>Chrysanthemum nivellei</i> Braun-Blang et Maire	Maroc	o	semințe	iulie-august	joasă	galben	F.R.	F.R.	Stâncării și borduri
<i>Chrysanthemum paludosum</i> Poir. (L. paludosum (Poir.) Bonnet et Bernette)	Africa N	o	semințe	iunie-sept	joasă	albă	F.R.	F.R.	Grupuri izolate, straturi, stâncării, pl. ghivece
<i>Chrysanthemum frutescens</i> L. (<i>Anthemis frutescens</i> L.)	Insule Canare	h	semințe butași	tot anul în sere	medie	albă	F.R.	F.R.	Grupuri izolate, pl. ghivece
<i>Chrysanthemum huronense</i> (Nutt.) Hulten	Reg.Medit.	y	semințe butași	iulie-august	medie	albă	F.R.	F.R.	Grupuri izolate
<i>Chrysanthemum indicum</i> L. (Ch.japonicum Thunb.)	India,China, Japonia	h	semințe butași	sept.-brumă	medie	galbenă	S	R	Fl. tăiate, pl. ghivece
<i>Chrysanthemum nankingense</i> Hand.-Mazz.	China	h	semințe butași	oct-noiemb.	întă	galbenă	R	R	Grupuri izolate, comestibilă
<i>Chrysanthemum nipponicum</i> (Franch.& Maxim) Spreng.	Japonia	h	semințe butași	oct-noiemb.	medie	albă	S	R	Grupuri izolate, fl. tăiate
<i>Chrysanthemum tianchanicum</i> Kraschen.	Reg.Medit.	y	semințe	iulie-sept	joasă	albă	S	R	Grupuri izolate, fl. tăiate
<i>Chrysanthemum yezoense</i> Mackawa (Ch. arcticum)	Japonia	y	semințe	august-sept.	joasă	albă	F.R.	F.R.	Grupuri izolate stâncării
<i>Chrysanthemum weyrichii</i> (Maxim.) Miyabe	Japonia	h	semințe	iunie-sept.	joasă	bleu	F.R.	F.R.	pete de culoare, platbande, stâncării
<i>Chrysanthemum zawadskii</i> Herbich.	Alaska, Japonia	h	semințe butași	iulie-octomb.	medie	albă	F.R.	F.R.	Grupuri izolate, pl. ghivece
<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat. (Ch.sinense Sabine var gracile Hemsl.)	China,Japoni Mongolia	h	semințe butași	sept-noiemb.	întă	alb-roz sau lila	R	R	Grupuri izolate, ghivece

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Soiuri de crizanteme									
Cameo	Anglia	0-4	butași	august-sept	medie	lila-roz	R	R	Fl. tăiate, aranj. florale ghivece
Excel	Anglia	0-4	butași	august-sept	medie	lila-roz	R	R	Fl. tăiate
Brilliante	Anglia	0-4	butași	octombrie	înaltă	chilimbar	F.R.	F.R.	Fl. tăiate, forme culturale
Diplomate		0-4	butași	octombrie	medie	comac	F.R.	F.R.	Fl. tăiate
Diplomate rose		0-4	butași	octombrie	medie	rose	F.R.	F.R.	Fl. tăiate
Elmouton	Olanda	0-4	butași	octombrie	medie	albă	F.R.	F.R.	Fl. tăiate, forme culturale
Empress		0-4	butași	octombrie	medie	roz	F.R.	F.R.	Fl. tăiate, aranj. florale
Gloire Rayonnante	Franța	0-4	butași	octombrie	înaltă	102- sonon	F.R.	F.R.	Fl. tăiate, aranj. florale
Pompon	Franța	0-4	butași	octombrie	înaltă	oranj	F.R.	F.R.	Fl. tăiate
Purpurine	Franța	0-4	butași	octombrie	medie	lila	F.R.	F.R.	Fl. tăiate, aranj. florale
Rayonnante	Franța	0-4	butași	octombrie	înaltă	roz	F.R.	F.R.	Fl. tăiate, forme culturale
Rose Mayford Perfection	Franța	0-4	butași	octombrie	înaltă	bicolor	F.R.	F.R.	Fl. tăiate
Rosey Nook	Franța	0-4	butași	octombrie	medie	roz	F.R.	F.R.	Fl. tăiate, ghivece
Accolade		0-4	butași	sfârș. oct.	medie	roz	F.R.	F.R.	Fl. tăiate, ghivece
L'Africaine	Franța	0-4	butași	sfârș. oct.	înaltă	greua			Fl. tăiate
Alb Mare		0-4	butași	sfârș. oct.	înaltă	albă			
Alice Rowe	Anglia	0-4	butași	sfârș. oct.	înaltă	albă			
Cythere	Anglia	0-4	butași	sfârș. oct.	înaltă	carmin			Fl. tăiate, aranj. florale
Docteur Rouge	Franța	0-4	butași	sfârș. oct.	înaltă	roșu- teracot	R	R	Fl. tăiate
Egyption		0-4	butași	sfârș. oct.	medie	carmin	F.R.	F.R.	Fl. tăiate, aranj. florale
Frankfurt	Germania	0-4	butași	sfârș. oct.	medie	violet	F.R.	F.R.	Fl. tăiate, aranj. florale
General Kouropatkine	Franța	0-4	butași	sfârș. oct.	medie	teracot	F.R.	F.R.	Fl. tăiate

i	2	3	4	5	6	7	F.R.	9	10
Gluck	-	o-4	butași	sfârș.oct.	înaltă	galbenă	F.R.	F.R.	Fl. tăiate
King of Crimson	Olanda	o-4	butași	sfârș.oct.	înaltă	somon	S	S	Fl. tăiate
La France	Franța	o-4	butași	sfârș.oct.	mică	albă	F.R.	F.R.	Fl. tăiate, ghivece
Madame Caillebotte	Franța	o-4	butași	sfârș.oct.	medie	roșu	F.R.	F.R.	Fl. tăiate
Madame Meullenaire	Franța	o-4	butași	sfârș.oct.	medie	roșu- carmin	F.R.	F.R.	Fl. tăiate
Madame Debo	Franța	o-4	butași	sfârș.oct.	medie	albă	R	R	Fl. tăiate
Madame Wolfe	Franța	o-4	butași	sfârș.oct.	medie	galben	F.R.	F.R.	Fl. tăiate
Mefo	-	o-4	butași	sfârș.oct.	înaltă	albă	F.R.	F.R.	Fl. tăiate
Monument	Anglia	o-4	butași	sfârș.oct.	înaltă	albă	M	M	Fl. tăiate
Nicola Mas	Olanda	o-4	butași	sfârș.oct.	înaltă	albă	R	R	Fl. tăiate
Nimbo	-	o-4	butași	sfârș.oct.	înaltă	albă	R	R	Fl. tăiate, aranj. florale
Noris	-	o-4	butași	sfârș.oct.	înaltă	albă	R	R	Fl. tăiate, aranj. florale
Andre Rose	Franța	o-4	butași	sfârș.oct.	înaltă	albă	R	S	Fl. tăiate
Christmas time	Anglia	o-4	butași	sfârș.oct.	medie	galbenă	R	S	Fl. tăiate
Chrysanthemiste Montigny	Franța	o-4	butași	sfârș.oct.	medie	galbenă	S	S	Fl. tăiate
Chrysanthemiste Remy	Franța	o-4	butași	sfârș.oct.	medie	galbenă	M	M	Fl. tăiate
Compte Torinelli	Franța	o-4	butași	sfârș.oct.	medie	galbenă	S	S	Fl. tăiate
Jack Star	-	o-4	butași	sfârș.oct.	mică	galbenă	R	S	Fl. tăiate
Red Star	Anglia	o-4	butași	sfârș.oct.	medie	roșu- copiand	S	S	Fl. tăiate
Purpur Luna	Italia	o-4	butași	sfârș.oct.	înaltă	lila	R	R	Fl. tăiate
Gerard	Franța	o-4	butași	sfârș.oct.	înaltă	roz	R	R	Fl. tăiate
Frankfurt Regal	-	o-4	butași	sfârș.oct.	medie	lila	R	R	Fl. tăiate
128 soiuri obținute în G.B. Iași	România	o-4	butași	sfârș.oct.	medie- înalte	roz, carmin, oranj	F.R.	F.R.	Fl. tăiate, aranj. florale, forme de cultură

Tabelul 2.

CORELAREA INDICILOR BIOLOGICI CALITATIVI IN APRECIEREA TAXONILOR STUDIATI

Denumirea taxonului	Forma inflorescenței	Comportament în producție x)	Ușurința cultivării xx)	Coloritul xxx)	Rezistența la boli
1	2	3	4	5	6
Specii de crizanteme					
<i>Chrysanthemum X spectabile</i> (Lilja) Arvid <i>Nilsen</i> (Ch. carinatum x Ch. coronarium)	sinplă	10	9	10	10
<i>Chrysanthemum multicaule</i> Desf.	sinplă	8	8	8	10
<i>Chrysanthemum nivellei</i> Braun-Blang et Maire	sinplă	7	8	9	10
<i>Chrysanthemum paludosum</i> Poiret. (L. paludosum (Poiret) Bonnet et Bernette)	sinplă	9	8	9	10
<i>Chrysanthemum frutescens</i> L. (<i>Anthemis frutescens</i> L.)	sinplă	10	10	10	10
<i>Chrysanthemum huronense</i> (Nutt.) Hulten	sinplă	10	10	10	10
<i>Chrysanthemum indicum</i> L. (Ch. japonicum Thunb.)	sinplă	9	9	9	9
<i>Chrysanthemum nankingense</i> Hand.-Mazz.	sinplă	10	10	9	9
<i>Chrysanthemum nipponicum</i> (Franch. & Maxim) Spreng.	sinplă	8	9	10	8
<i>Chrysanthemum tianchanicum</i> Kraschen.	sinplă	9	9	10	8
<i>Chrysanthemum yezoense</i> Mackawa (Ch. arcticum)	sinplă	9	9	10	10
<i>Chrysanthemum weyrichii</i> (Maxim.) Miyabe	sinplă	10	10	10	10
<i>Chrysanthemum zawadskii</i> Herbich.	sinplă	10	10	10	10
<i>Chrysanthemum morifolium</i> Ramat. (Ch. sinense Sabine var. gracile Hemsl.)	sinplă	9-10	9-10	9-10	9-10
Soiuri de crizanteme					
Cameo	pompon	9	10	9	9
Excel	globuloasă	9	9	10	10

1	2	3	4	5	6
Brilliante	globuloasă	9	8	10	10
Diplomate	plată	8	9	10	10
Diplomate rose	plată	8	9	10	10
Elmonton	plat-globuloasă	9	9	10	10
Empress	anemonă	9	9	9	9
Gloire Rayonnante	fl.tubulare	8	8	10	10
Pompon	pompon	9	10	10	10
Purpurine	anemonă	9	8	10	10
Rayonnante	fl. tubuloase	9	8	9	9
Rose Mayford Perfection	globuloasă	8	9	8	10
Rosey Nook	plat-globuloasă	10	10	9	10
Accolade	plat-globuloasă	10	10	9	10
L'Africaine	râsfrântă	10	10	10	10
Alb Mare	globulos	9	8	9	8
Alice Rowe	globulos	9	9	9	10
Cythere	globulos-plat	9	8	10	10
Docteur Rouge	plată	8	9	8	8
Egyption	globuloasă	7	7	10	10
Frankfurt	anemonă	9	9	9	9
General Kouropatkine	globuloasă	7	8	9	9
Gluck	anemonă	9	7	10	10
King of Crimson	globulos-pletos	7	7	9	7
La France	globulos-sferic	9	9	9	10
Madame Caillebotte	globulos-buciat	10	9	10	10
Madame Meullenaire	globulos-buciat	7	8	10	10
Madame Debo	anemonă	8	8	9	9

1	2	3	4	5	6
Madame Wolfe	globulos-buclat	8	9	9	9
Mefo	globulos-buclat	8	9	8	7
Monument	globulos-buclat	10	9	10	7
Nicola Mas	globulos-sferic	8	8	9	7
Nimbo	simplă	7	9	9	9
Noris	simplă	8	9	9	9
Andre Rose	anemonă	8	8	9	7
Christmas time	plat-răsfrântă	9	8	9	8
Chrysanthemiste Montigny	răsfrântă	8	8	9	7
Chrysanthemiste Remy	plată	8	8	8	7
Compte Porinelli	răsfrântă	9	9	10	8
Jack Star	plată	8	8	10	7
Red Star	globuloasă	8	8	9	7
Purpur Luna	răsfrântă	8	8	9	9
Gerard	globulos-buclată	9	9	10	10
Frankfurt Regal	anemonă	9	9	10	9
128 soiuri obținute în G.B. Iași	semiduble->involve	9-10	9-10	9-10	9-10

x) Dezvoltarea armonioasă în cultura clasică (scara valorică 1-10).

xx) Capacitatea de înrădăcinare a butașilor, dezvoltarea și apariția lăstarilor laterali, pentru soiuri, adăugându-se procentul de fructificare și coacerea semințelor în condițiile de la Iași, și durata perioadei de înflorire pentru specii.

xxx) După codul universal al culorilor.